
Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'na Yönelik Öğrenci Tercihlerinin On Yıllık Seyri (1992-2002 Devresi)

Prof. Dr. Hayati DOĞANAY*

Arş. Gör. Serhat ZAMAN*

Özet

Çalışmada, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'na yönelik öğrenci tercihlerinin, on yıllık seyri (1992-2002) gözden geçirilmiştir. Bu amaca yönelik olarak, 1992-1993 devresinde başlanarak, anabilim dalı birinci sınıf öğrencilerinin, coğrafya öğretmenliğini tercih sıraları saptanmıştır.

Birinci tercihler, kontenjanın (50 öğrenci) %12'si (1992-1993) ile %20' (2001-2002)si arasında değişmiştir. İlk beş tercih ise, daha da sevindirici olup, %54 (1992-1993) ile %64 (2001-2002) arasında seyretmiştir. Bu sıralamaların, biraz daha üst seviyeye çekilmesi konusunda, bazı önlemler alınmalıdır.

* Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. Coğrafya Eğitimi A.B.D.

Abstract

In this study, ten-year-student preferences, 1992-2002, for Kazim Karabekir Faculty of Education, Geography Education Department in university entrance examination have been reviewed. The sequence of the preferences of the first year students for geography education department have been determined since 1992-1993 education year.

The first preferences for the geography education department are 12 % in 1992-1993 and 20 % in 2000-2001. First 5 preferences are more satisfying and 54 % in 1992-1993 and 64 % in 2001-2002. Some precautions must be taken in order to raise these preferences.

**Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'na
Yönelik Öğrenci Tercihlerinin On Yıllık Seyri
(1992-2002 Devresi)**

1. Çalışmanın Amacı ve Uygulanan Yöntem:

Öğretmenlik mesleğine ilgi derecesinin belirlenmesinde, farklı kriterler söz konusu edilebilir. Adayların aile statüleri, ailelerin iş ve meslek durumları, aile gelir düzeyleri, kırsal ve kentsel hayat tarzı ile ilgileri, bitirdikleri orta dereceli okul türleri, öğretmenlik mesleği branşlarına göre tercih sıralamaları gibi ölçütler, bunların başlıcaları olarak burada hatırlanabilirler.

Ancak, bunların en önemlilerinden biri, öğretmenlik mesleği branşında tercih sıralaması olup, gerek mesleğe ve gerekse söz konusu branşa ilgi yoğunluğunun saptanması bakımından bu kriter, bize bazı ipuçları verebilir. Gerçekten de, mesleğe ya da mesleğin herhangi bir branşına ilgi ve yeteneği konusunda bir fikri bulunmayan adaylar, öğretmenlik mesleğini, yapabilecekleri 18 tercih sıralaması listesinde, en azından ilk beş sıralama arasında göstermekten kaçınmaktadırlar.

Mesleği sevmeden seçen, bu sahada ilgi ve yeteneği zayıf olan öğretmen adayları da, büyük çoğunluğuyla üniversitede seçtikleri öğretmenlik mesleği branşından mezun olmakta ve mesleğe atanmaktadırlar. Ancak, insanı eğitme sanatı gibi zor ve hassas bir meslek, ona ilgi duymadan, seçilen branşta yeteneği zayıf olan bireyler tarafından, gereğine uygun olarak yapılamaz. Öğretmen, meslek hayatında başarısız olur. Özellikle de bizdeki üniversiteye öğrenci aday seçme sistemi; gençliği mutsuzluğa sevk eden, ıslaha muhtaç, seçtiği meslekte kararsız gençlerin büyük kitleler oluşturmasına yol açan, ilgi-istidat ve yetenekleri dikkate almayan bir sistemdir.

M.E.B'ımızın zaman zaman piyasadan topladığı, meslek dışı işsizler de hatırlanır ve şu anda ilköğretimde, 100 bin dolayında ziraat mühendisi, veteriner hekim, jeolog mühendis, sosyolog, açık öğretim mezunu gibi eğitimcilik mesleği ile uzaktan yakından bir ilgisi bulunmayan kimselerin

görev yaptıkları dikkate alınır (bunlar, 1996-1997 devresinde atandılar), Türk Milli Eğitiminin karşı karşıya bulunduğu trajedinin boyutları, daha kolay anlaşılacaktır.

Bu nedenler ve benzerleri, tercih sıralamasını da güvensiz duruma getirir. Özellikle arz ve talep ile bitirildiğinde kazandıracağı para, yani rant, tercihlerde önemli bir rol oynamaktadır. Ama, bu sakıncalarına karşın, yine de tercih sıralaması, mesleğe ilginin temel determinantı olarak düşünülmelidir. Zaten, bu çalışmamızda da öyle kabul edilmiştir. Bu nedenle çalışmamızın temel amacı, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'nı seçen Coğrafya öğretmeni aday öğrencilerin, tercih sıralamalarından yararlanarak bu branşa olan ilgilerini ölçmektir diyebiliriz.

Çalışmamızda yararlanılan doküman, oldukça uzun bir süreyi içermektedir. Coğrafya eğitimi, yani coğrafya öğretmenliği branşini tercih eden adayların anabilim dalında eğitim ve öğretime başladıkları ilk günlerde, anabilim dalının kaçınıcı tercihleri olduğu saptanmıştır. Her öğretim yılı başında tekrarlanan bu uygulama, 1992-2001 devresinde on yıl kadar sürdürülmüş ve elde edilen sonuçlar değerlendirilerek, önemli sayılabilecek bazı bulgulara ulaşılmıştır. Eldeki incelemede özetle bunlar söz konusu edilmiştir.

2. Öğrenci tercihlerinin On Yıllık Seyri:

Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi coğrafya öğretmenliği branşını seçen öğrencilerin, öğretim yıllarına göre on yıllık seyri, yani gelişme ve değişme durumu analiz edildiğinde, oldukça ilgi çekici ve hatta, memnuniyet verici kimi sonuçlara ulaşılmıştır :

Bunların ilki, 1992-2002 devresini içeren, coğrafya öğretmenliğini birinci tercih olarak tercih eden öğrenci sayısı, kontenjanın en az %24 ve en fazla %38'lik bir payını oluşturmasıdır (1992-2002'de %24 ve 2000-2001'de %38). Şayet tercihleri ilk beş olarak alırsak, çok daha sevindirici bir tablo ile karşılaşmaktayız. Çünkü, yine söz konusu edilen süre içinde coğrafya öğretmenliğini ilk beş tercih arasında gösteren öğrenciler, toplam kontenjanın, en az %54'ü (1992-1993 ile 1998-1999 öğretim yılları) ve en fazla %96'sı (2001-2002 öğretim yılı) arasında değişmiş bulunmaktadır.

Tercihlerde altıncı sıra ve daha düşük olanların kontenjandaki payları, yine bu on yıllık süre içinde, en fazla %46 (1992-1993) ve en az da, %4 (2001-2002) arasında değişmişti (Tablo 1 ve şekil 1'i inceleyiniz).

Adayların Coğrafya öğretmenliğini Tercih seyri, kısaca şöyle özetlenebilir:

a) On yıllık tercih periyodu içinde ilk beş sırayı alan öğrenci sayısı, kontenjanın %50'sinin üstünde seyretmiştir.

b) İlk beş tercih sayısı toplamı içinde birinci sırayı alan toplam öğrenci sayısı, kontenjanın en az %35'i (2001-2002) ile en fazla %62'si (1998-1999) arasında değişmiştir (Tablo 2 ve şekil 2'yi inceleyiniz).

Hatırlanacağı üzere, kimi branşlarda birinci tercihler, kontenjanın çok azını teşkil eder. Hatta, bazı yıllar birinci tercih bulmak bile olanaksızdır. Ama, örneğin Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, İngiliz Dili öğretmenliği, kısmen Matematik öğretmenliği ve Bilgisayar öğretmenliği branşlarında, birinci tercihlerin oldukça yüksek bir pay tuttukları, ilk beş tercih toplamının ise, kontenjanın %80 ila %90'ı gibi yüksek paylara ulaştığı dikkati çeker.

Hiç kuşku yok ki bunda esas rolü, iş bulma güvencesi (öğretmenlik mesleğine kolayca atanabilmesi) oynamaktadır. Gerçekten de, örneğin 1992-2002 devresinde, eğitim fakültelerinde, en az tercih edilen branşlar, sorunla ilgili hemen herkesin de çok iyi bildikleri üzere, Almanca ve Fransızca öğretmenlikleri olup, her öğretim yılında bu anabilim dallarının kontenjanları %90'dan fazla boş kalmıştır (birinci sınıflarına 2'şer-3'er öğrenci kayıt yaptırmıştır).

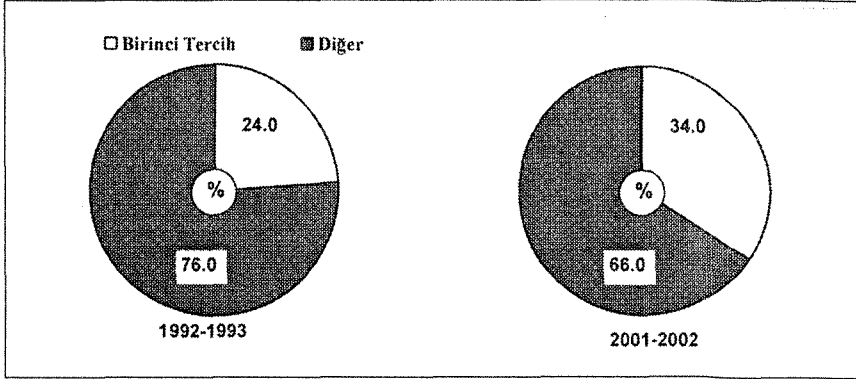
Bu uç örnekler de açıkça gösteriyor ki, adaylar öğretmenlik meslek branşlarını tercih ederlerken, hangi branşlarda mezunların öğretmenlik mesleğine atanmalarını güvenilir ve atanma ihtimalini yüksek buluyorlarsa, daha çok o branşları tercih ediyorlar. Başka bir ifadeyle tercih seyri, öyle bilim aşkı yada ilgi-istidadi ve yetenekleri doğrultusunda bulunmaktan ziyade, iş bulma ve atanma garantisi ile paralel doğrultuda seyretmektedir. Mesleğin bu köklü sorunu üzerinde, düşünme zamanı gelmiştir ve hatta geçmektedir de...

Tablo 1. Kâzum Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliğini Tercih Eden Adayların On Yıllık Tercih Seyri (1992-2002)

Öğretim yılı	Kontenjan	1.	%'si	2-5	%'si	6 +	%'si
1992-1993	50	12	24	15	30	23	46
1993-1994	50	17	34	14	28	19	38
1994-1995	50	14	28	16	32	20	40
1995-1996	50	15	30	17	34	18	36
1996-1997	50	16	32	12	24	22	44
1997-1998	50	19	38	13	26	18	36
1998-1999	50	17	34	10	20	23	46
1999-2000	50	18	36	13	26	19	38
2000-2001	50	20	38	17	34	13	28
2001-2002	50	17	34	31	62	2	4

1-Tercih sıralamaları, beyan esasına göre yapılmıştır.

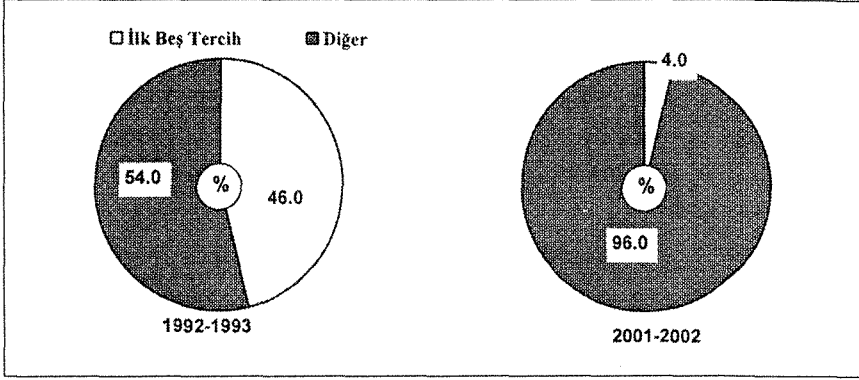
2-Orta öğretim okul birincileri, kontenjana dahil edilmemiştir

Şekil 1. Coğrafya öğretmeni adaylarının Kâzum Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliğini tercih seyrinin on yılı (1992-2002)

Tablo 2. Kâzum Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliğini Tercih Eden Adayların İlk Beş Tercih Sıralamasına Göre Dağılımı

Öğretim Yılı	Kontenjan	İlk Beş Tercih	%'si	6+	%'si
1992-1993	50	27	54	23	46
1993-1994	50	31	62	19	38
1994-1995	50	30	60	20	40
1995-1996	50	32	64	18	36
1996-1997	50	28	56	22	44
1997-1998	50	32	64	18	36
1998-1999	50	27	54	23	46
1999-2000	50	31	62	19	38
2000-2001	50	37	72	13	28
2001-2002	50	48	96	2	4

Şekil 2. Coğrafya öğretmeni adaylarının Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği'ni ilk beş tercihinde tercih edenlerin dağılışı

Sonuç ve Öneriler:

Biraz önce söz konusu edilen verilerden de kolayca anlaşılacağı üzere, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı (coğrafya öğretmenliği) öğretmen adayı tercih sıralamaları, memnuniyet verici bir düzeyde seyrediyor. Örneğin ilk beş tercih, 1992-2002 devresinde, hiç %50'nin altına düşmemiş, hatta giderek de, %70'in üstüne çıkmıştır. Kuşku yok ki, gerek sözü edilen fakültemiz ve gerekse de diğer eğitim fakültelerinin değişik öğretmenlik branşları bu açıdan incelendiğinde, bütün branşlarda tercih sıralamalarının, en az %70 ila %75 oranında ilk beş tercihte yer aldığı açıkça görülebilecektir.

Bu sevindirici tablonun korunması, zaman içinde zorlaşabilir. Çünkü, ülkemizde öğretmen adayı yetiştirme modelleri, değiştirile değiştirile, âdeta bir yaz boz tahtası görünümü kazanmıştır. Geline en son aşama, 1993-1994 devresinde çalışmalarına başlanan ve 2001-2002 öğretim yılında yürürlüğe girmiş olan 3. 5 + 1. 5 ve 4 +1. 5 tezsiz master programları modelidir diyebiliriz. Orta öğretim branşlarında bütün öğretmen adaylarının, master düzeyinde eğitim görmesi, esasını getiren bu sistemin sürdürülmesi halinde, geçmişe göre daha nitelikli öğretmen adayları yetiştirileceği söylenebilir. Ama ne kadar yürürlükte kalacağı, şimdiden kestirilemez. Şayet sistem yürürlükte kalırsa, eğitim fakültelerine yönelen tercih seyri, yoğunluğunu koruyacak ve hatta, belki de giderek daha da artacaktır.

Zaten, master programları gerekçesi ile yapılan değişiklikler başlatılmadan önce de, eğitim fakültelerine yönelik tercih seyri yoğun olup, arzu edilen düzeye ulaşmış bulunuyordu. Gerçekten de, bir mesleğe yönelik tercih sayısı yükseldikçe, o mesleğe daha zeki, daha yetenekli ve hevesli kimseler girmiş olurlar. Öğretmenlik mesleğinde de durum böyle olmuş ve özellikle 1990 sonrasında, eğitim fakültesi öğretmenlik branşlarının hemen hepsi, çoğu mühendislik branşlarından daha yüksek puanlarla öğrenci kabul etmeye başlamışlardır. Bu branşlardan biri de hiç kuşku yok ki coğrafya öğretmenliği branşıdır.

Coğrafya öğretmenliğine öğrenci tercihlerinin seyri konusunda, sonuç olarak şu hedeflere ulaşılması amaçlanmalıdır:

1. M.E.B'mızın, her yıl yaklaşık 500 ila 600 dolayında coğrafya öğretmenine ihtiyacı bulunmaktadır. Bunun 350 kadarı, yani hemen hemen %70'i eğitim fakültelerimizde faaliyet gösteren yedi coğrafya eğitimi anabilim dalı mezunları tarafından karşılanmaktadır. Geriye kalanı, Fen-Edebiyat fakültesi coğrafyacılarına açılacağı bilinen, 4+1.5 coğrafya master programlarından karşılanacaktır.

Eğitim fakültesi coğrafya öğretmenliği anabilim dallarında puanların düşmesinin önlenmesi ve tercihlerin, bugün yani 1992-2002 devresinde olduğu biçimde ilk beş tercih dahilinde kalması bakımından, hesapsızca çoğaltılan eğitim fakültelerinde (1992'de 54 adet) kesinlikle yeni coğrafya öğretmenliği anabilim dalları açılmamalıdır.

2. Coğrafya bölümü mezunları, öğretmenlik dışında, geçmişte bazı önemli teknik işlerde de çalışıyorlardı: M.T.A prospektör etüdleri, D.S.İ. Meteoroloji... gibi. Zamanla bu tür iş olanakları, bazı siyasal nedenlerle ortadan kalkmış ve her mezun, kendisini sadece coğrafya öğretmeni olarak görmeye başlamıştır. Oysa, M. E. B öğretmen kadroları da sınırlı olup, artık 4 +1, 5 tezsiz master programlarını tamamlamamış lisans mezunları, öğretmenlik mesleğine aday değillerdir.

Ya bu gerçeğin kesinlikle kabul edilmesi, yada öğretim üyeleri yeterli olmayan kimi ilmen güçsüz bölümler bütünüyle ve gelişmiş bölümlerin ise ikinci öğretimleri hemen kapatılmalıdır. Örneğin, bölüm sayısı beş adet ile sınırlandırılmalı ve her birinin öğrenci kontenjanları da 30'ar öğrenciyi aşmamalıdır.

Bunlar ve benzer önlemler alınmadıkça, özellikle coğrafya bölümlerinin giriş puanları, statik bir düzeyde kalacak, tercihlerin ilk beş sıralamaya çekilmesi, mümkün olmayacaktır. Asla gözden uzak tutulmamalıdır ki, ülkemizde üniversite, iş bulmak ve hayat kazanmak için okunur (Bugün, iddialı kararları alanlar da, bu amaçla okumuşlardır). Bizde bilim için üniversite eğitimi, daha uzun yıllar bir ütopya olarak kalacaktır.

